

Királytükör

Sarolt intelmei Imre hercegehez

Imre, fogadd magadhoz, mint a kegyelmes Istent, szavaim e vészjósló időkben. Fogadd magadhoz nagyanyád fáradó lelkesedésének tanításait.

Csikó vagy még, gazdagságban született kis cselédem, puha párnák lakója, gyönyörűségben dédelgetve és nevelve, nem tapasztaltad hadjáratok fáradalmait, hóbörgő hordák dúlását, az uralkodás iszonyú terhét, melyben én szinte egész életemet elmorzsoltam.

Itt az idő: abrakod többé ne legyen puha kása. Méltó vagy már, hogy fanyar bort emelj a szádhoz, mely értelmeket tanításomra figyelmessé teszi. Hallgasd hát szavaim, hogy méltósággal ülhesd meg a trónt, és nehogy az törjön be csalárdul téged.

Szeresd apád. Én is szeretem őt, hisz méhemből mászott elő, dacos öklökkel húzta magát ki belőlem. Apád konok, nehéz szívű, de megfontolt. Számít rád, hogy folytatod hagyatékát.

Szeresd anyád. Finom kezének fáradalmas munkája szötte a hit selyemszövetét, amelybe kapaszkodhatunk népek tomboló viharában. Anyád hideg, szúrós szavú, de szerető. Számít rád, hogy folytatod hagyatékát.

Orrod apádtól örökölted: kiszimatolod az őzek lába nyomában lopakodó gyengéket, hűtszegőkből halványan gőzölgő ecetet, és férfi létedre egész jól bírod az alvadó vér szagát. Van benne valami édes, valami csípős, valami sós. Ez a te hagyatékod apádtól.

Mosolyod anyádtól örökölted: sziklákból patakot fakaszt, kőfalból meleget hív, kioldja vitézek állkapcsából a fogcsikorgást, asszonyok köntöséről leoldja a szemérmét. Van benne valami édes, valami csípős, valami sós. Ez a te hagyatékod anyádtól.

Irhádat nagyapádtól örökölted: úgy tapad húsodra, mint nyereghez a ló, fodorhoz a tó, nyelvhez az igazság. Viaszáról leperegnek hízelgők felhígított szavai, s ha megalkuvóokra bukansz, gyöngyöket formál rajta a verejték. Van benne valami édes, valami csípős, valami sós. Ez a te hagyatékod nagyapádtól.

Szemedet pedig tőlem örökölted: felismered az irigység árnyalatait, a remény ibolyáit és a szégyen szűkülő pupilláit. Gyakorlattal, ha ügyesen hunyorítasz, akár ezer mérföldre és ezer évig is elláthatsz, múltat és jövőndőt. Van benne valami édes, valami csípős, valami sós. Ez a te hagyatékod nagyanyádtól.

És örököltél egy Istent, akinek nevét ajkaidra kell sütnöd, különben földeinket feldúlják, várainkat széthordják majd a besenyők és konkollyal hintik be a búzamezőket.

És örököltél egy viharvert népet, kalandorokkal és acsarkodókkal, akiknek még álmában is kilátszik az agyaruk, akik nyíltávnál messzebb képtelenek látni és nyergük alatt sose puhul meg a hús. Mégis, Imre, ha összeszorított foggal is, de szeretned kell őket, mint csődör a vágát, vágta a dobogást, dobogást a föld, mert nélkülük csak hús vagy, csak orr és száj és bőr és szem, és homályba oldódsz majd egy hidegrázós szeptemberi hajnalon.

Szeresd apád, mert tudom, hogy még nem préselte szívét törhetetlen kővé a korona embertelen súlya. Szeresd őt, mert jót akar neked. Szeresd őt, mert szüksége van rád. Konok, de tudja, mit miért csinál. Mint vadkan, ökleli halálba a gyalázkodókat, akik megpróbálják lerántani őt a sárba.

Emlékszem, még szépreményű ifjúkorában
tenyeréből ettek lovak, kutyák, sólyommadarak.
Most pápább a pápánál, de csak mert az kell legyen.
Hallgass szavára, tanul ki a hadászatot,
mint szarvashoz aganca, nőjön tenyeredhez
a szablya, a fokos és az íj. Tanul ki a vadászatot,
de mindig nézz a vad szemébe, mielőtt
nyiladat elengeded. Ellágyul rettegése,
ha meglátja utolsó pillanatban tekintetedben
az alázatot. Húsa megédesül, nem fog csípni
a faggyú, zsírja sose lesz sóltan, és nem fognak
testén ki a férgek.

Tanul ki a pápa tanításait, ám sose hagyj
az unalom poloskáit elszaporodni a politikai
kötelezettségeid között. Jegyezd meg:
nem vagy gyöngé, csak mélyebb levegőt
kell vened és bíznod magadban, hercegem.
Ló a földet botlás nélkül nem ismerheti meg.

Ha nem cselekszel eszerint, ezer év múlva is
ugyanaz a zabolátlanság honol hazánkban:
fékevesztett nyargalászók, kacagányos vágykufárok,
pacalszagú pöffeszkedők és mézes szájú próféták
rángatják a négy égtáj iránt az igazság szekerét,
és egymást dobálják sárral toporgásukért.
Légy hát mindig szigorú, de óvakodj
a bíráskodástól. A bírák bírálják, az uralkodók
uralkodnak. Ne engedd, hogy zsarnokság vigyora
kérgesedjen arcodra.

A jövevényeket jóakarattal gyámolítsd és
tartsd becsben, hogy nálad szívesebben
tartózkodjanak, mintsem másutt verjenek
tanyát. Mert a szeretet gyakorlása vezet el
a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden
erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben az
isteni intést: „Irgalmasságot akarok,
nem áldozatot.” Légy türelmes minden
szendőhöz, nemcsak a hatalmasokhoz,
de azokhoz is, akik nem férnek a hatalomhoz.
Azután légy erős, nehogy a szerencse
túlságosan felvessen vagy a balsors
letaszítson.

*Uralkodóként tudnod kell: rabság
és szabadság felváltva törnek egymás
ellen, tűzzel-vassal, hogyha kell. Hol ennek,
hol annak kapaszkodik háta mögé a diadal.
Rajtad áll, melyikük marad talpon. Csak jól kell
megválasztanod mérlegeden az ellensúlyt.
Ha ezt tudod, a jószerencse melléd áll.
Győzni fogsz a földeken és győzni fogsz a váraknál.*

*Napnak arany ragyogása adjon elég lángot
lendületedhez. Holdnak ezüst nyugalma takarja,
óvja földedet. Férge folyók csobogása mossa
tisztára szavaid és cselekedeteid. Csillagok
ragyogják be utad a legsötétebb éjszakákon is,
hogy sose tévessz ösvényt. És Isten vezesse
szíved kantáron.*

*Fogadd magadba szavaim, szerelmetes unokám, mert én
láttam, honnan érkeztünk, még most is érzem
magamban a hosszú bolyongást, és láttam azt is,
hová sodorhat minket a portyázó fergeteg,
ha nem vigyázunk.*

*Hallgass meg engem, sose engedd, hogy
lesodorja ajkaidról a szél az igazságot.
Bízz a szímatodban, bízz a szájzedben,
bízz az érintésedben és mindig tudd,
szemed mit mutat, és akkor tiéd lesz a diadal,
az ország és a hatalom, drága hercegem.*